

Обов'язки судді щодо гарантування права на приватність при роботі доказами в умовах застосування ШІ

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2026

Дата публікації: 2026-04-13

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/obov-iazky-suddi-shchodo-harantuvannia-prava-na-pryvatnist-pry-robot-i-dokazamy-v-umovakh-zastosuvannia-shi/>

Відомості про матеріал

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)

Тренінг для суддів:

“Специфіка та спеціальний правовий статус електронних доказів. Виклики сучасності”

30 січня 2026 року

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

Зміст

- 1 Глобальні виклики
- 2 Технологічні ризики: від збору даних до загрози деанонізації
- 3 Практичні протоколи кібергігієни та захисту приватності
- 4 Нормативне регулювання використання ШІ в судовій системі України
- 5 Висновки та рекомендації для правників: баланс між інноваціями та етикою

Gemini зможе використовувати дані з Gmail, історії Пошуку та YouTube для персоналізованих відповідей

- Gemini отримує здатність одночасно аналізувати дані з різних сервісів екосистеми (Gmail, Photos, YouTube, Search) без прямої вказівки джерела. Це створює «цілісний цифровий портрет» користувача для надання контекстуальних відповідей.
- Ця функція є суворо добровільною: доступ до персональних даних активується лише за ініціативи користувача. Для чутливих категорій (наприклад, стан здоров'я) діє заборона на автоматичні припущення — ШІ працює з такою інформацією виключно за прямим запитом.
- Google заявляє про дотримання принципу цільового обмеження: використовує вміст Gmail або Photos лише для формування відповіді (не навчання).

Amodei D. The Adolescence of Technology: Confronting and Overcoming the Risks of Powerful AI

- Достатньо потужний штучний інтелект потенційно здатен зламати будь-яку комп'ютерну систему у світі, а також використати отриманий доступ для читання й осмислення всіх електронних комунікацій людства

Apple notches win with dismissal of data privacy class action

- Федеральний суд США (суддя Е. Давіла) відхилив колективний позов проти Apple. Користувачі вважали, що вимкнення опції «Share Device Analytics» повністю припиняє збір даних у фірмових застосунках (App Store, Music, TV). Суд назвав такі очікування «об'єктивно необґрунтованими».
- Юридичний коментар: Суд встановив чітку межу: збір аналітики всередині екосистеми розробника відрізняється за ступенем втручання від того, що закон захищає як «reasonable expectation of privacy». Для судді це означає, що суб'єктивне сприйняття користувачем налаштувань не завжди створює юридичне зобов'язання для компанії.

Apple notches win with dismissal of data privacy class action

- Позивачі намагалися прирівняти збір метаданих Apple до використання «pen register» (засобу негласного стеження за маршрутизацією). Суд відхилив це, зазначивши, що цей термін стосується лише зовнішніх пристроїв перехоплення, а не внутрішніх журналів логів самого пристрою.
- Юридичний коментар: Спроба застосувати норми кримінального права про стеження до цивільного збору аналітики визнана помилковою. Розширене тлумачення технологічних процесів як «шпигунських засобів» може призвести до правового абсурду (наприклад, криміналізації звичайних списків викликів у смартфонах).

Google settles Google Assistant privacy lawsuit for \$68 million

- Google погодилася на мирову угоду вартістю 68 млн дол. США через позови про порушення приватності. Ключова проблема — «false accepts» (помилкові спрацювання), коли ШІ-асистент записував приватні розмови без свідомої активації користувачем.
- Юридичний аспект: Це демонструє, що джерелом порушення права на приватність є не злам системи, а недоліки її архітектури.

Google settles Google Assistant privacy lawsuit for \$68 million

- Вторинне використання даних та порушення принципу цільового обмеження записані внаслідок помилки дані не просто зберігалися, а використовувалися для рекламного таргетингу.
- Юридичний аспект: Має місце вторинне використання даних (secondary use) без інформованої згоди та порушення принципу цільового обмеження (purpose limitation). Це класичний приклад того, як технологічна «зручність» перетворюється на інструмент несанкціонованої комерціалізації приватного життя.

Українська національна LLM та “суверенний ШІ”

- Україна створює національну LLM (Diia AI) як елемент цифрового суверенітету та нацбезпеки
- Модель базується на Google Gemma 3 і призначена для державних сервісів та законодавчого контексту
- Ключовий правовий виклик: які дані використовуються для навчання та донавчання моделей
- Суверенний ШІ зменшує зовнішні ризики, але збільшує внутрішній ризик зловживань, якщо відсутні незалежний аудит і судовий контроль

Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішенням № 1 зборів суддів ВАКС від 20 листопада 2025 року)

- ВАКС - приклад інституційного впровадження ШІ в судовій системі України
- ШІ використовується лише як допоміжний інструмент, без впливу на суддівський розсуд
- Пріоритети: регулювання використання ШІ, навчання суддів, кібербезпека
- Цифровізація спрямована на ефективність за умови захисту персональних даних

Ukraine 2025 Report SWD(2025) 759 final ЄК: Звіт щодо України за 2025 рік (04.11.2025)

- ЄС фіксує активне впровадження ШІ та e-justice в Україні, але відсутність гармонізації з AI Act
- Захист персональних даних у судовій цифровізації залишається проблемним і потребує законодавчого оновлення
- Судова цифровізація оцінюється ЄС через призму фундаментальних прав, а не лише ефективності
- ШІ без належних гарантій приватності та контролю судової влади - ризик для верховенства права

Opinion No. 28 (2025) on the importance of judicial well-being for the delivery of justice (CCJE) Висновок № 28 (2025) щодо важливості суддівського благополуччя для здійснення правосуддя (КРЕС)

- Неналежна цифровізація може збільшувати масив даних і процесуальних матеріалів, ускладнюючи контроль за персональними даними
- Кібербезпека та захист чутливих даних суддів і матеріалів справ є складовою суддівського благополуччя
- Допоміжні технології допустимі лише як інструмент підтримки, без прогнозування результатів справ і без втрати контролю суддею

Margaret Satterthwaite. Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Margaret Satterthwaite: Artificial intelligence in judicial systems: promises and pitfalls A/80/169 (16.07.2025)

- Доповідь Спеціальної доповідачки ООН з питань незалежності суддів і адвокатів «Штучний інтелект у судових системах: перспективи та ризики»
- Персональні дані та незалежність: публічно-приватні AI-рішення створюють ризик втрати контролю над даними судової системи: потрібні суддівський нагляд, прозорість і можливість оскарження.

ТЕХНОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ШІ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ПРИВАТНОСТІ

- Збір та обробка персональних даних:
- ШІ-системи аналізують великі масиви даних, що може призводити до порушення права на приватність.
- Використання алгоритмів для прогнозування поведінки особи (predictive analytics).
- Біометричні дані та технології розпізнавання обличчя:
- Проблеми використання відеоспостереження та біометричних систем без згоди громадян.
- Вплив автоматизованого прийняття рішень на приватність.

ПРОТОКОЛ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОСТІ ПРИ РОБОТІ З ШІ

- 1. Застосовуйте глибоке знеособлення (анонімізацію) даних. Перед завантаженням будь-яких матеріалів у систему ШІ видаляйте не лише імена та адреси, а й непрямі ідентифікатори: номери справ, унікальні обставини, назви компаній, дати та суми транзакцій.
- 2. Надавайте перевагу локальним (On-premises) рішенням. Для обробки конфіденційної інформації використовуйте моделі, розгорнуті на локальному обладнанні або у закритому контурі організації.
- 3. Використовуйте режим «нульового збереження» (Zero Data Retention). Активуйте налаштування, що забороняють зберігання історії чатів (наприклад, Temporary Chat). Пам'ятайте: навіть видалення чату вручну не гарантує, що провайдер не зберіг інформацію на сервері для технічних цілей.

ПРОТОКОЛ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОСТІ ПРИ РОБОТІ З ШІ

- 4. Вимикайте використання даних для навчання моделей (Opt-out). У налаштуваннях приватності обов'язково відмовтеся від участі у програмах покращення якості сервісу.
- 5. Аналізуйте юрисдикцію та умови надання послуг (ToS). Зважайте на місцезнаходження серверів провайдера та застосовне право. Уникайте сервісів, що підпадають під юрисдикції з низьким рівнем захисту даних або широкими повноваженнями спецслужб.
- 6. Ураховуйте ризик «мозаїчної деанонімізації». Не вводьте в систему розрізнені факти, які при зіставленні з відкритими джерелами (OSINT) дозволяють ідентифікувати справу чи особу.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС (Наказ від 08.12.25 № 117)

- Положення визначає загальні засади та правила використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС з метою забезпечення дотримання принципів державної служби, зокрема професіоналізму, ефективності та доброчесності.
- Апарат ВС підтримує розвиток та визнає значний потенціал технологій ШІ для оптимізації, а також для вдосконалення робочих процесів.
- Інтеграція технологій ШІ в діяльність Апарату ВС та їх використання мають ґрунтуватися на фундаментальних принципах верховенства права, професійної етики, прозорості та поваги до прав і свобод людини.

ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

- Забороняється використовувати загальнодоступні технології ШІ для роботи з інформацією з обмеженим доступом (конфіденційною, таємною та службовою інформацією).
- Забороняється завантажувати службові документи, які містять персональні дані суб'єктів звернення або учасників процесу, банківську таємницю, адвокатську таємницю тощо.
- Використання загальнодоступних технологій ШІ дозволяється виключно для технічних, допоміжних або навчальних завдань, що не передбачають введення інформації з обмеженим доступом.
- Особа повинна, наскільки це технічно можливо, відмовитися від надання дозволу на використання введених даних для подальшого навчання ШІ.

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ДЛЯ

- Опрацювання документів, які містять відомості, що охороняються законом, у тому числі таємницю ухвалення судового рішення та інформацію із закритого судового засідання;
- Аналізу та моніторингу поведінки працівників;
- Спроб прогнозувати індивідуальні рішення суддів у конкретних справах;

- Автоматичного створення проєктів рішень та будь-яких інших процесуальних документів, що ухвалюються у межах судового провадження;
- Опрацювання матеріалів судової справи, що містять персональні дані.

ШІ МОЖЕ ВИКОРИСТОВУВАТИСЯ ДЛЯ ТАКИХ РОБІТ

- Узагальнення судової практики з метою забезпечення її єдності;
- Аналіз судових рішень з метою виявлення системних причин виникнення спорів;
- Підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства;
- Аналіз та узагальнення великих обсягів даних на основі відкритих джерел інформації;
- Допомога у підготовці аналітичних документів та звітів;
- Автоматизація повторюваних робочих процесів;
- Допомога у створенні та поширенні інформації про діяльність (ведення соціальних мереж);
- Створення чат-ботів, зокрема, для забезпечення зворотного зв'язку з відвідувачами та учасниками судових процесів;
- Добір матеріалів для саморозвитку, підвищення кваліфікації та професійного навчання;
- Пошук нових ідей та підходів до організації робочих процесів;
- Допомога у перекладі документів з іноземних мов.

КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ (СТАТТЯ 16)

- Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:
- не впливає на незалежність та неупередженість судді,
- не стосується оцінки доказів,
- не стосується процесу ухвалення рішень,
- не порушує вимог законодавства.

УХВАЛА АПЕЛЯЦІЙНОЇ ПАЛАТИ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ ВІД 01 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 991/3222/25

- Судом підтверджено, що вирок на підставі угоди про визнання винуватості стосується виключно обвинуваченого, не має преюдиційного значення щодо інших осіб і не може бути використаний як доказ їхньої винуватості, навіть якщо за допомогою систем штучного інтелекту (зокрема ChatGPT) можна спробувати ідентифікувати «знеособлену» особу за фрагментами тексту.
- Суд окремо наголосив, що відповіді ШІ не є ані достовірним джерелом інформації, ані процесуальним доказом у кримінальному провадженні, що має принципове значення для питань приватності: навіть за наявності технологічної можливості деанонімізації суд захищає людину від автоматичного ототожнення та не допускає, щоб алгоритмічні припущення підміняли собою належну доказову базу.

Додаткові джерела

- 1. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
- 2. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokov-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>

- 3. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
- 4. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
- 5. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
- 6. Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
- 7. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
- 8. Bernaziuk Ian. Benchmarking Justice: Can AI Uphold the Rule of Law? <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
- 9. Берназюк Ян. Правосуддя майбутнього збереження незалежності та людяності в еру ШІ <https://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikiv-aparativ-sudiv/programi-pidgotovki-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-2021-rik/5-grudnya-2025-r-programa-dlya-pomichnikiv-suddiv-ta-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-tsifrova-gramotnist-pomichnika-suddiv-ta-pratsivnika-aparatu-sudiv>
- 10. Берназюк Ян. Межі втручання у приватне життя в умовах загроз національній безпеці: стандарти і виклики для правосуддя https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
- 11. Берназюк Ян, Фонова Олена. Правосуддя 2035: між правом і кодом»: Випуск № 18 подкастів НШСУ https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpVAl5p5KP3tY_G

Джерела та матеріали

1. Gemini зможе використовувати дані з Gmail, історії Пошуку та YouTube для персоналізованих відповідей. <https://mezha.ua/news/gemini-personal-intelligence-307752>
2. Amodei D. The Adolescence of Technology: Confronting and Overcoming the Risks of Powerful AI. <https://www.darioamodei.com/essay/the-adolescence-of-technology>
3. Apple notches win with dismissal of data privacy class action. <https://www.courthousenews.com/apple-notches-win-with-dismissal-of-data-privacy-class-action>
4. Google settles Google Assistant privacy lawsuit for \$68 million. <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/google-settles-google-assistant-privacy-lawsuit-68-million-2026-01-26/>
5. Google settles Google Assistant privacy lawsuit for \$68 million. <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/google-settles-google-assistant-privacy-lawsuit-68-million-2026-01-26>
6. Українська національна LLM та "суверенний ШІ". <https://mezha.ua/news/ukrainian-llm-will-use-google-gemma-model-306690>
7. Українська національна LLM та "суверенний ШІ". <https://thedigital.gov.ua/news/progress/pochynayemo-pratsiuvaty-z-nvidia-dlia-rozbudovy-suverennoho-shi-v-ukrayini>
8. Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішенням № 1 зборів суддів ВАКС від 20 листопада 2025 року). https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/self-governance/decisions/20.11.2025_1.pdf
9. Ukraine 2025 Report SWD(2025) 759 final ЄК: Звіт щодо України за 2025 рік (04.11.2025). https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecd7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf
10. Opinion No. 28 (2025) on the importance of judicial well-being for the delivery of justice (CCJE) Висновок № 28 (2025) щодо важливості суддівського благополуччя для здійснення правосуддя (КРЕС). <https://rm.coe.int/opinion-no-28-2025-of-the-ccje-published-/4880296bfa>

11. Margaret Satterthwaite. Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Margaret Satterthwaite: Artificial intelligence in judicial systems: promises and pitfalls A/80/169 (16.07.2025).
<https://justicespeakersinstitute.com/wp-content/uploads/2025/11/UN-Doc.pdf>
12. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС (Наказ від 08.12.25 № 117).
<https://constitutionalist.com.ua/poperednij-proiekt-polozhennia-pro-vykorystannia-tekhnologij-shi-pratsivnykamy-aparatu-vs>
13. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС (Наказ від 08.12.25 № 117).
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Polozhennya_SHI.pdf
14. КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ (СТАТТЯ 16). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>
15. УХВАЛА АПЕЛЯЦІЙНОЇ ПАЛАТИ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ ВІД 01 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 991/3222/25. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129856098>
16. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-s-pivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
17. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliak-hu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
18. Додаткові джерела.
<https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
19. Додаткові джерела.
<https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
20. Додаткові джерела. https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
21. Додаткові джерела.
<https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
22. Додаткові джерела.
<https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
23. Додаткові джерела. <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
24. Додаткові джерела. <https://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikiv-aparativ-sudiv/programi-pidgotovki-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-2021-rik/5-grudnya-2025-r-programa-dlya-pomichnikiv-sudiv-ta-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-tsifrova-gramotnist-pomichnika-suddi-ta-pratsivnika-aparatu-sudu>
25. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
26. Додаткові джерела. https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора